

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะกล่าวโดยสรุปถึงความมุ่งหมายของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลของการวิจัย และข้อเสนอแนะบางประการ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

1. เพื่อสำรวจงานที่ทำ ความคิดเห็น และปัญหาในงานบริหารบุคลากรของครูใหญ่โดยส่วนรวม

2. เพื่อเปรียบเทียบงานบริหารบุคลากรของครูใหญ่ ระหว่าง โรงเรียนประเภทขนาดใหญ่ กับ โรงเรียนประเภทขนาดเล็กในความคิดเห็นของ

2.1 กลุ่มครู

2.2 กลุ่มนักเรียน

2.3 กลุ่มผู้ปกครอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากร ประชากรที่ใช้สัมภาษณ์คือครูใหญ่ และประชากรที่ใช้สำหรับแบบสำรวจความคิดเห็น คือ ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง เฉพาะในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรี ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก

กลุ่มตัวอย่าง ใช้สุ่มตัวอย่างตามประเภทของประชากร คือ

ครูใหญ่ ใช้สุ่มตัวอย่างจากครูใหญ่โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก โดยคิดอัตราประเภทละ 1 ใน 2 ของจำนวนโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง 22 คน

ครู ใช้สุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนเกี่ยวกับครูใหญ่โดยคิดอัตราโรงเรียนละ 1 ใน 4 ของจำนวนครูทั้งหมดแต่ละโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง 240 คน

นักเรียน ใช้สุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนเกี่ยวกับครูใหญ่ โดยคิดเป็นนักเรียนชั้นละ 5 คนของแต่ละโรงเรียน คิดคำนวณแล้วมีจำนวนนักเรียนร้อยละ 2 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่าง 460 คน

ผู้ปกครอง ใช้สุ่มตัวอย่างผู้ปกครองนักเรียนจากโรงเรียนเกี่ยวกับครูใหญ่ โดยคิดอัตราร้อยละ 1 ของจำนวนนักเรียนแต่ละโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง 214 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้แบ่งออกเป็นหลายประเภท ตามลักษณะของประชากร ดังนี้

ครูใหญ่ ใช้แบบสัมภาษณ์ประเภทเปิดโอกาสให้ตอบโดยเสรี (Open-End) เกี่ยวกับงานที่ทำ ความคิดเห็น และปัญหา ในการบริหารบุคลากรของครูใหญ่ เนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับเรื่อง ครู นักเรียน และผู้ปกครอง มีจำนวน 20 ข้อ และประเภทปลายปิด (Closed-End) เกี่ยวกับสภาพครูใหญ่

ครู ใช้แบบสำรวจความคิดเห็นประเภทมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ถามงานของครูใหญ่ที่เกี่ยวกับครูมีจำนวน 19 ข้อ

นักเรียน ใช้แบบสำรวจความคิดเห็นประเภทมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ถามงานของครูใหญ่ที่เกี่ยวกับนักเรียนมีจำนวน 20 ข้อ

ผู้ปกครอง ใช้แบบสำรวจความคิดเห็นประเภทมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ถามงานของครูใหญ่ที่เกี่ยวกับผู้ปกครอง มีจำนวน 7 ข้อ และ

ประเภทเปิดโอกาสให้ตอบโดยเสรี ถามข้อเสนอแนะและความคิดเห็น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ ใช้เครื่องมือสัมภาษณ์ครูใหญ่เป็นจำนวน 22 คน (100 %)

แบบสำรวจความคิดเห็น ได้รับแบบสำรวจคืนจากครู จำนวน 205 ชุด (88.87 %) จากนักเรียน 443 ชุด (96.52%) จากผู้ปกครอง 185 ชุด (86.36 %)

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ ซึ่งแบ่งออกไว้ดังนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของครูใหญ่ วิเคราะห์โดยใช้ ความถี่ และร้อยละ ข้อมูลเกี่ยวกับงานที่ทำ ความคิดเห็น และปัญหาของครูใหญ่โดยส่วนรวม วิเคราะห์โดยใช้ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย แล้วพิจารณาตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของครู นักเรียน และผู้ปกครอง วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย เกี่ยวกับการทดสอบข้อมูลเพื่อ เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างกลุ่มครู กลุ่มนักเรียนและกลุ่มผู้ปกครอง ใช้ t-Test การวิเคราะห์ข้อมูลเสนอเป็นตารางและแปลผลของการวิเคราะห์ควย

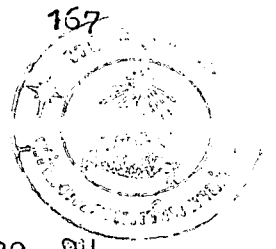
ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สภาพของครูใหญ่

จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม 22 คน เป็นชาย 14 คน (63.63 %) เป็นหญิง 8 คน (36.37 %)

อายุผู้ตอบแบบสอบถาม ระหว่าง 35-39 ปี 1 คน (4.54 %) ระหว่าง 40-44 ปี 7 คน (31.82%) ระหว่าง 45-49 ปี 3 คน (13.63 %) ระหว่าง 50-54 ปี 4 คน (18.19%) และระหว่าง 55-59 ปี 7 คน (31.82 %)

อายุดำรงตำแหน่งครูใหญ่ ค่ำกว่า 30 ปี 2 คน (9.09 %) ระหว่าง 30-34 ปี 11คน (50.00%) ระหว่าง 35-39 ปี 5 คน (22.72 %)

ระหว่าง 40-44 ปี 3 คน (13.64 %) 45 ปีขึ้นไป 1 คน (4.55 %)

สภาพการสมรส เป็นโสด 2 คน (9.10%) แต่งงานแล้ว 20 คน (90.90 %)

เวลารับราชการครูก่อนดำรงตำแหน่งครูใหญ่ รับราชการ 1-4 ปี 2 คน (9.09%) 5-9 ปี 8 คน (36.36%) 10-14 ปี 9 คน (40.91%) 15 ปีขึ้นไป 3 คน (13.64 %)

ระยะเวลาดำรงตำแหน่งครูใหญ่ ระยะเวลา 1-5 ปี 4 คน (18.18%) ระหว่าง 6-10 ปี 8 คน (36.36 %) ระหว่าง 11-15 ปี 2 คน (9.09 %) ระหว่าง 16-20 ปี 2 คน (9.09%) 20 ปีขึ้นไป 6 คน (27.28 %)

วุฒิสูงสุดทางการศึกษา วุฒิ ป.ม. (หรือเทียบเท่าอนุปริญญาทางการศึกษา) 9 คน (40.91 %) ปริญญาตรีทางการศึกษา 10 คน (45.45 %) และปริญญาโททางการศึกษา 3 คน (13.64 %)

การอบรมหรือศึกษาทางด้านการบริหารการศึกษา ปรากฏว่า มีจำนวน 15 คน (68.18 %)

2. งานที่ทำ ความคิดเห็น และปัญหาในการบริหารบุคลากรของครูใหญ่โดย
ส่วนรวม (จากการสัมภาษณ์ครูใหญ่)

2.1 การมอบหมายงานและการทำงานบุคลากร (ครู) ปรากฏว่า ครูใหญ่ให้ครูมีโอกาสสอนตรงกับวิชาเอกคือค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง แต่มีปัญหาขาดแคลนครูในสายวิชา ครูมีความพอใจและรักงานที่มอบหมายให้อยู่ในระดับกลาง ครูใหญ่ส่วนมากแก้ปัญหาในเรื่องนี้โดยชี้แจงเป็นเรื่องส่วนตัว ประสิทธิภาพในการทำงานของครูอยู่ในระดับปานกลาง ครูใหญ่แก้ปัญหาโดยใช้วิธีการตักเตือนและชี้แจงให้เข้าใจเป็นส่วนตัว

2.2 การบำรุงขวัญบุคลากร (ครู) การประชุมครูครูใหญ่มีการประชุมครูกตามปกติอยู่ในระดับค่อนข้างมาก แต่มีปัญหาครูแสดงความคิดเห็น (พูด) น้อยมาก การจัดสวัสดิการครู ครูใหญ่ใช้วิธีการให้เงิน เป็นเงินพิเศษ เงินสวัสดิการ เป็นส่วนมาก

ที่รองลงมาคือ ช่วยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนเครื่องใช้ การไปเยี่ยมเยียนครูของครูใหญ่ตามปกติยิ่งน้อยไป การสังสรรค์กับครู ครูใหญ่ส่วนมากใช้วันขึ้นปีใหม่ และให้ความคิดเห็นว่า การสังสรรค์เป็นสิ่งจำเป็นอยู่ในระดับกลาง สำหรับปฏิบัติวิธยาแปลก ๆ ของครูมีน้อยมาก แต่ครูใหญ่ส่วนมากแก้ปัญหาในเรื่องนี้โดยใช้วิธีการตักเตือนส่วนตัว และชี้แจงรวมในที่ประชุม

2.3 การพัฒนาบุคลากร (ครู) ครูใหญ่ให้การสนับสนุนให้ครูไปอบรมหรือศึกษาคืออย่างเต็มที่ แต่มีปัญหาคือครูไม่พอ ครูใหญ่ส่วนมากแก้ปัญหาโดยแจ้งให้กรมทราบ และหาครูแทน การจัดให้ครูมีโอกาสหาความรู้ ใหม่ ๆ แปลก ๆ ครูใหญ่จัดทำพยานกลาง ปัญหาในเรื่องนี้ส่วนมากคือครูไม่ค่อยสนใจ

2.4 การรักษากฎเกณฑ์และระเบียบวินัย (ครู) ลักษณะการทำผิดพลาดบกพร่องของครูส่วนมากคือ การมาสายเข้าสอนไม่ทันตามกำหนดเวลา และทำงานไม่ทันตามกำหนดเวลา ครูใหญ่ส่วนมากแก้ปัญหาโดยชี้แจง ตักเตือนส่วนตัวและชี้แจงรวมในที่ประชุม

2.5 การประเมินผลงาน (ครู) ครูใหญ่ส่วนมากใช้วิธีการคุณผลงานโดยทั่ว ๆ ไป และลักษณะการพิจารณาถึงพิจารณาคนเดียวเป็นส่วนมาก

2.6 การจัดบริการแนะแนวนักเรียน โรงเรียนส่วนมากยังจัดบริการนี้เพียงในจำนวนบริการแนะแนวโรงเรียนจัดบริการข่าวสารทางการศึกษาและอาชีพมาก ปัญหาในการจัดบริการแนะแนวก็คือ ครูไม่เข้าใจและเห็นความสำคัญการแนะแนว และขาดตัวบุคคลที่จะดำเนินการ

2.7 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนักเรียน โดยทั่ว ๆ ไปโรงเรียนยังจัดหาน้อย กิจกรรมที่จัดทำมากคือ ลูกเสือและอนุชาต รองลงมาคือ ชุมนุม ถึงแม้จะไม่เป็นลำดับต้นนัก ปัญหาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรก็คือ ครูไม่ร่วมมือและนักเรียนไม่สนใจ

2.8 การจัดบริการและสวัสดิการต่าง ๆ : (นักเรียน) การจัดบริการ และสวัสดิการต่าง ๆ โดยทั่ว ๆ ไป โรงเรียนได้จัดทำมาก แต่บริการเกี่ยวกับการพยาบาล และอาหารกลางวันยังจัดทำน้อย

2.9 การส่งเสริมความประพฤติกวักขันระเบียบวินัย (นักเรียน) โรงเรียนได้จัดทำมาก ซึ่งใช้วิธีการอบรมในการประชุม หรืออบรมหน้าเสาธง การกวักขันความประพฤติครูใหญ่ส่วนมากใช้การตักเตือน และถ้าทำโทษรุนแรงใช้การเขียน การแจ้งให้ผู้ปกครองทราบและมาทำภาคทัณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง

2.10 การประชาสัมพันธ์โรงเรียน (ผู้ปกครอง) ครูใหญ่ส่วนมากมีความเห็นว่า ควรมีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ แต่มีปัญหว่าขาดตัวบุคคลเพราะกรมไม่มีอัตราให้ โดยเฉพาะ สำหรับการติดต่อกับผู้ปกครอง ครูใหญ่ส่วนมากใช้จดหมาย สื่อสารที่ใ้มากรวดลงมาคือ คู่มือนักเรียน กสรติดต่อกับผู้ปกครองมีปัญหว่า ผู้ปกครองให้ความร่วมมือ น้อยมาก ผู้ปกครองมีโอกาสมามีส่วนร่วมและพบปะ ส่วนมากตอนมอบตัวนักเรียนใหม่หรือมีปัญหาส่วนตัวนักเรียนที่ทางโรงเรียนเชิญมา ในการเชิญผู้ปกครองมาประชุมมีปัญหาอยู่ ผู้ปกครองไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น และมาจำนวนน้อย สำหรับสมาคมครูผู้ปกครองมีโรงเรียนจำนวนน้อยมากที่จัดตั้งสมาคมนี้ แต่โรงเรียนที่ไม่จัดตั้งก็มีสมาคมอื่นแทน เช่น สมาคมกนิษฐ์เกา หรือบางโรงเรียนกำลังดำเนินการอยู่ สำหรับปัญหาในการจัดตั้งสมาคมครูผู้ปกครอง ก็คือ การขอวิสิทธิต่าง ๆ ของผู้ปกครอง เช่น การฝากเด็กเข้าเรียน การค้าขาย และยุ่งในกิจการโรงเรียนเมฆภิกษาไป

3. การสำรวจความคิดเห็น ครู นักเรียนและผู้ปกครอง

ตารางที่ 78 แสดงความคิดเห็นของครูในงานบริหารบุคลากรครูใหญ่

ข้อ	ข้อทดสอบย่อย	\bar{x}
ก.	การมอบหมายงานให้และการทำงาน	3.05
ข.	การบำรุงรักษาบุคลากร	2.49
ค.	การพัฒนาบุคลากร	2.61
ง.	การโอน ย้าย และเลื่อนตำแหน่ง	2.85
จ.	การรักษากฎเกณฑ์และระเบียบวินัย	2.96
ฉ.	การประเมินผลงาน	1.50

จากตารางที่ 78 แสดงให้เห็นค่าของคะแนนเฉลี่ยในรายข้อทดสอบย่อยที่ครูใหญ่ได้จัดทำเกี่ยวกับครู คือ การมอบหมายงานและการทำงานอยู่ในระดับสูง ส่วนการบำรุงรักษาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การโอน ย้ายและเลื่อนตำแหน่ง การรักษากฎเกณฑ์และระเบียบวินัยอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับการประเมินผลงานของครูยังอยู่ในระดับต่ำ

ตารางที่ 79 แสดงความคิดเห็นนักเรียนในงานบริหารบุคลากรของครูใหญ่

ข้อ	ข้อทดสอบย่อย	\bar{x}
ก.	การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร	2.34
ข.	การจัดบริการแนะแนว	2.03
ค.	การส่งเสริมความประพฤติ	3.25
ง.	การจัดสวัสดิการและความปลอดภัย	2.67

ตารางที่ 79 แสดงให้เห็นค่าของคะแนนเฉลี่ยในงานที่ครูใหญ่จัดทำเพื่อ
บริการและสวัสดิการนักเรียน ปรากฏว่า การส่งเสริมความประพฤตินักเรียน ครูใหญ่
ได้จัดทำอยู่ระดับสูง ส่วนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดบริการแนะแนว การ
จัดสวัสดิการและความปลอดภัย ครูใหญ่ได้จัดทำอยู่ระดับกลาง

ตารางที่ 80 แสดงความคิดเห็นของผู้ปกครอง เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์โรงเรียน

ข้อ	ข้อทดสอบย่อย	\bar{x}
ก.	มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์โรงเรียน	2.52
ข.	การมีส่วนร่วมในการพิจารณาโรงเรียน	1.93
ค.	การสื่อสารติดต่อเพื่อความเข้าใจกิจการโรงเรียน	2.65
ง.	สมาคมครูผู้ปกครอง	1.05
จ.	การจัดบริการชุมนุมชน	2.71

ตารางที่ 80 แสดงให้เห็นค่าคะแนนเฉลี่ยในการจัดประชาสัมพันธ์โรงเรียน ในความคิดเห็นของผู้ปกครอง ปรากฏว่า โรงเรียนได้จัดให้มีผู้ต้อนรับหรือเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์โรงเรียน อำนวยความสะดวกผู้ไปติดต่อ การใช้สื่อสารกับผู้ปกครอง และโรงเรียนจัดบริการชุมนุมชนอยู่ในระดับพอปานกลาง ส่วนการที่ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจการโรงเรียน และการจัดให้มีสมาคมครูผู้ปกครองโรงเรียนยังจัดทำน้อย

4. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มครู กลุ่มนักเรียน และ กลุ่มผู้ปกครอง ระหว่างโรงเรียน 2 ประเภท

4.1 ความคิดเห็นของกลุ่มครูในการบริหารบุคลากรของครูใหญ่ ระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่มีความแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญ

4.2 ความคิดเห็นของกลุ่มนักเรียนในการบริหารบุคลากรของครูใหญ่ ระหว่างโรงเรียน 2 ขนาด มีความแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญ

4.3 ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ปกครองในการบริหารบุคลากรของครูใหญ่ (งานเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์โรงเรียน) ระหว่างโรงเรียน 2 ขนาด มีความแตกต่างกันมากอย่างเห็นได้ชัด โดยมีนัยสำคัญ

5: ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ปกครองในการบริหารโรงเรียน

ผู้ปกครองให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องต่อไปนี้ ตามลำดับความสำคัญของเรื่อง

- 5.1 ความประพฤตินักเรียน
- 5.2 การเรียนการสอนและหลักสูตร
- 5.3 การสื่อสารติดต่อระหว่างบ้านกับโรงเรียน
- 5.4 ความร่วมมือกับกิจการโรงเรียน
- 5.5 กิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 5.6 การจัดสวัสดิการและบริการต่าง ๆ
- 5.7 การจัดบริการแนะแนว
- 5.8 เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์โรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. เครื่องมือ เครื่องมือที่ได้พยายามสร้างขึ้นซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง ยังขาดความรู้และประสบการณ์อยู่มาก จึงควรได้รับการพิจารณาแก้ไขในเรื่องต่อไปนี้

(1) ภาษา ควรจะได้แก้ไขให้เป็นภาษาที่สละสลวย มีความรักกุญ และมีความชัดเจน ใหญ่ตอบได้มีความเข้าใจแจ่มแจ้ง

(2) เนื้อหา ควรจะได้ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นเพราะยังไม่ครอบคลุมถึง ขอบข่ายการวิจัยมากนัก และยังมีอยู่บางเรื่องซึ่งไม่ควรจะนำมาใช้เพราะเป็นเรื่องที่ پوشง เกตได้และเห็นได้ชัด จึงควรตัดออกในการวิจัยครั้งต่อไป

(3) ความเชื่อถือทางสถิติ ควรจะใ้มีการปรับปรุง เครื่องมือและมีการทดสอบ เพื่อหาความเชื่อถือใหม่มากกว่านี้ ทั้งนี้จะต้องอาศัยนักวิจัยที่มีความรู้และประสบการณ์มาช่วยเหลือและให้คำแนะนำ

2. ผลจากการวิจัย จากผลของการวิจัยทำให้ได้ข้อคิดว่าครูใหญ่มีปัญหาในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับครูคือ ครูใหญ่ไม่มีอำนาจจะคัดเลือกครูได้ด้วยตนเองทำให้ได้ครูที่มีประสิทธิภาพในการทำงานถูกใจ และการขาดแคลนครูเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ทำให้ไม่สามารถมอบหมายงานครูให้ตรงกับความรู้ความสามารถได้เต็มที่ ทำให้ครูใหญ่ไม่สามารถจะสนับสนุนให้ครูได้มีโอกาสไปศึกษาต่อเพื่อการพัฒนาทุกด้านวิชาชีพอย่างเต็มที่ การปฏิบัติงานเกี่ยวกับนักเรียนครูใหญ่ควรจะเอาใจใส่บำรุงรักษานักเรียนทางด้านบริการและสวัสดิการให้เพียงพอ ไม่สรรเพ่ง เล็งกับงานสอนในชั้นเรียนมากเกินไป จนขาดความเอาใจใส่ทางด้านกิจกรรมนอกห้องเรียนน้อยไป การที่นักเรียนจะถูกผลิตออกไปเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีต่อสังคม ควรจะให้เขามีความสมบูรณ์ในทุกด้าน ซึ่งความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย อารมณ์และสังคม กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีส่วนช่วยเป็นอย่างมาก และนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะให้นักเรียนออกไปประกอบอาชีพหรือเพื่อตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพที่สูงขึ้นไป จึงควรเพ่งเล็งถึงการแนะแนวให้มาก เพื่อนักเรียนจะได้มีโอกาสสำรวจ ความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตนเอง อันเป็นแนวทางในการตัดสินใจ เพื่อเลือกเรียนต่อหรือเลือกเรียนวิชาชีพให้เหมาะกับตัวเองให้มากที่สุด เพื่อให้เขาจะได้มีความสำเร็จและความสุขในอาชีพให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ สำหรับงานของครูใหญ่ที่เกี่ยวกับผู้ปกครอง โรงเรียนส่วนมากมักจะละเลยในความสัมพันธ์ของผู้ปกครองและชุมชน จากผลการวิจัยผู้ปกครองมีความเข้าใจและให้ความร่วมมือในกิจการโรงเรียนอยู่ในระดับต่ำ ทั้ง ๆ ที่ผู้ปกครองให้ความสนใจและเป็นห่วงในบุตรหลานของตนมากพอสมควร (จากข้อเสนอแนะและความคิดเห็นผู้ปกครอง) ตามหลักการแล้ว "โรงเรียนคือสถาบันอย่างหนึ่งของสังคม ซึ่งเกิดขึ้นและดำรงอยู่โดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลหลายคน... โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมซึ่งเกิดขึ้นด้วยความต้องการ

และความกดดันทางสังคม ... หน้าที่หลักของโรงเรียนคือ การให้การศึกษาอบรมแก่
 เยาวชนและสมาชิกอื่นของสังคมที่ต้องการบริการของโรงเรียน ... ผู้ปกครองนักเรียน
 เป็นเสมือนลูกค้าของโรงเรียนมารับบริการ ผู้ปกครองนักเรียนเป็นบุคคลที่โรงเรียน
 ต้องสนใจที่จะต้องบริการอย่างดีที่สุด¹

3. การวิจัยในอนาคต ในการวิจัยงานบริหารบุคลากรของครูใหญ่ครั้งนี้ ผู้
 วิจัยได้ทำการวิจัยกับบุคคลหลายกลุ่มคือ กลุ่มครู กลุ่มนักเรียน กลุ่มผู้ปกครอง ทำให้
 การวิจัยมีขอบเขตกว้างขวาง อาจไม่ได้ผลสมบูรณ์เท่าที่ควร จึงขอเสนอแนะสำหรับผู้
 ที่สนใจทำการวิจัยเรื่องนี้ในอนาคตว่า

(1) ควรแยกวิจัยงานบริหารบุคลากรของครูใหญ่ออกเป็นเฉพาะกลุ่ม คือ
 กลุ่มครู กลุ่มนักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อจะได้มีขอบข่ายเนื้อหาในงานของครูใหญ่
 แต่ละกลุ่มให้มากกว่านี้ เพื่อจะได้ทำการวิเคราะห์ได้รายละเอียดลึกกลงไปในเฉพาะกลุ่ม

(2) ควรจะได้มีการวิจัยเรื่องนี้ในโรงเรียนขนาดกลาง หรือโรงเรียน
 ในโครงการมัธยมแบบประสมคบบ้าง

(3) ควรจะได้มีการวิจัยเรื่องนี้เพื่อเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนใน
 ส่วนกลางกับโรงเรียนในส่วนภูมิภาค

(4) ควรจะได้มีการวิเคราะห์งานบริหารบุคลากรของหัวหน้าหน่วยงาน
 อื่น ๆ เช่น สถาบันฝึกหัดครู มหาวิทยาลัย เพื่อจะได้ทราบปัญหาและความคิดเห็นอัน
 เป็นแนวทางในการบริหารงานบุคลากรสำหรับผู้บริหารทางการศึกษาทุกระดับ

¹ วิทยุ สาทร, "การบริหารบุคลากรโรงเรียน," วารสารการบริหาร